CBOS
Centrum Badania
Opinii Społecznej

KOMUNIKAT Z BADAŃ

Warszawa, październik 2009

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/138/2009

ELEKTORATY GŁÓWNYCH PARTII POLITYCZNYCH: CHARAKTERYSTYKA POGLĄDÓW

Przedruk i rozpowszechnianie materiałów CBOS w całości lub w części oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone wyłącznie z podaniem źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
3 października 2008 roku

SPIS TREŚCI

POGLĄDY OGÓŁU SPOŁECZEŃSTWA NA TEMAT ISTOTNYCH KWESTII SPOŁECZNO-POLITYCZNYCH 1

ZRÓŻNICOWANIE POGLĄDÓW W ELEKTORATACH GŁÓWNYCH PARTII POLITYCZNYCH 6

CHARAKTERYSTYKA ELEKTORATÓW 7

POTENCJALNE ELEKTORATY PARTYJNE NA OSIACH PODZIAŁÓW POLITYCZNYCH 16

ANEKS 22

Próbę scharakteryzowania poglądów polskiego społeczeństwa w istotnych kwestiach, powracających w debatach publicznych i politycznych, podejmowaliśmy już kilkakrotnie. Za każdym razem interesowały nas przede wszystkim opinie elektoratów głównych ugrupowań politycznych. Analiza poglądów sympatyków partii, które cieszą się obecnie największym poparciem społecznym, posłużyła nam i tym razem do sporządzenia ich charakterystyki. Spróbowaliśmy także odtworzyć osie podziałów politycznych w Polsce oraz określić na nich pozycje względem siebie elektoratów najważniejszych obecnie partii politycznych.

Przedmiotem naszego zainteresowania były opinie społeczne na temat kwestii światopoglądowych oraz dotyczących wizji ładu społeczno-gospodarczego. Do kwestii tych należą: lustracja, prawna regulacja aborcji, rola Kościoła w państwie, pełnienie przez państwo funkcji opiekuńczych, system podatkowy, walka z bezrobociem, prywatyzacja państwowych przedsiębiorstw, zwalczanie przestępczości kosztem ograniczania swobód obywatelskich, model integracji europejskiej[1].

POGLĄDY OGÓŁU SPOŁECZEŃSTWA NA TEMAT ISTOTNYCH KWESTII SPOŁECZNO-POLITYCZNYCH

Analizę charakterystyk potencjalnych elektoratów poprzedzamy przedstawieniem poglądów całego społeczeństwa na omawiane kwestie, a tam, gdzie to możliwe, pokazujemy zmiany, jakie zaszły w społecznych opiniach w ciągu ostatnich kilku lat.

Ankietowani określali swoje poglądy na każdą kwestię za pomocą 7-punktowych skal, których krańce (1–7) wyznaczały dwa przeciwstawne rozwiązania modelowe, środek zaś (4) oznaczał opinię ambiwalentną.

---

[1] W komunikacie wykorzystano zagregowane dane z dwóch kolejnych badań: „Aktualne problemy i wydarzenia" (231), 6–12 sierpnia 2009 roku, reprezentatywna próba losowa dorosłych Polaków (N=1041) oraz „Aktualne problemy i wydarzenia" (232), 3–9 września 2009 roku, reprezentatywna próba losowa dorosłych Polaków (N=1086).

Poprzednie badanie poświęcone tej problematyce realizowaliśmy w okresie wyborów do Sejmu i Senatu w 2007 roku. Pokazywało ono, że dobra koniunktura gospodarcza i poprawa warunków życia spowodowały wzrost poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego i osłabiły etatystyczne podejście do gospodarki i roli państwa. Powszechne zadowolenie z członkostwa w Unii Europejskiej przyczyniło się do wzrostu poparcia dla pogłębiania procesu integracji europejskiej. Zmniejszył się rygoryzm w myśleniu o prawnej regulacji aborcji i o dopuszczalnych sposobach walki z przestępczością. Uchwycony w naszych badaniach klimat społeczny przełożył się na wyborczy sukces Platformy Obywatelskiej przed dwoma laty.

Od tego czasu wiele się w naszym kraju zmieniło. Polska podobnie jak inne kraje doświadczyła skutków kryzysu finansowego, który spowodował spowolnienie gospodarcze i wzrost bezrobocia w naszym kraju. Sprawiło to, że w społeczeństwie ponownie umocniła się – dominująca także w latach ubiegłych – orientacja etatystyczna. Jednak zmiany w opiniach dotyczących pożądanego kształtu ładu społeczno-gospodarczego, wskazujące na nasilenie postaw etatystycznych, są stosunkowo niewielkie.

Zwiększenie się w ostatnich miesiącach poziomu bezrobocia w Polsce powoduje, że częściej postrzegane jest ono jako problem społeczny wymagający pilnego rozwiązania, rzadziej natomiast jako zjawisko, które w niewielkiej skali może być pożyteczne dla gospodarki. Blisko trzy czwarte Polaków (71%) uważa, że bezrobocie jest zjawiskiem szkodliwym, które należy bezwzględnie zwalczać.

W ostatnich dwóch latach nieco wzrosła niechęć do szybkiej prywatyzacji. Zdaniem 70% badanych, należy prywatyzować powoli i tylko niektóre przedsiębiorstwa państwowe. Wzrastająca niechęć do przyspieszenia procesu przekształceń własnościowych jest zrozumiała zważywszy na to, że prywatyzacja nadal dość często kojarzy się z utratą pracy i bezrobociem, a państwowe posady oznaczają – w opinii społecznej – większą pewność zatrudnienia.

W omawianym okresie przybyło zwolenników progresywnej skali podatkowej. Podobnie jak w latach ubiegłych większość Polaków (71%) uważa, że osoby dużo zarabiające powinny płacić wyższy procent podatku od swoich dochodów niż ci, którzy mało zarabiają. Mimo wzrostu poparcia dla progresji podatkowej, nie zmniejszyła się liczba zwolenników podatku liniowego (20%).

Polacy niezmiennie od lat oczekują od państwa odpowiedzialności za bezpieczeństwo socjalne obywateli. Od roku 2007 jeszcze przybyło osób opowiadających się za pełnieniem przez państwo funkcji opiekuńczych. Przekonanie, że państwo powinno zapewniać

obywatelom takie świadczenia społeczne, jak: opieka zdrowotna, szkolnictwo itd., jest niemal powszechne – wyraża je obecnie 86% badanych.

O ile w opiniach dotyczących pożądanego kształtu ładu społeczno-gospodarczego stosunkowo niewiele się zmieniło, o tyle wyraźne zmiany obserwujemy w podejściu do kwestii światopoglądowych i ideologicznych.

Dwuletnie rządy PiS zwróciły uwagę Polaków na nadużycia w pracy organów ścigania i spowodowały większe uwrażliwienie na kwestię ograniczania praw i swobód obywatelskich. Jesienią 2007 roku wśród badanych przeważała opinia, że walka z przestępczością nie może naruszać swobód obywateli. Obecnie – mimo poprawy stanu bezpieczeństwa w kraju – wyraźnie dominuje przekonanie, że z przestępczością należy walczyć twardo, nawet jeśli miałoby to ograniczać prawa zwykłych obywateli: z opinią tą zgadza się 54% ankietowanych, o 13 punktów więcej niż dwa lata temu.

Od roku 2007 wzrosło także społeczne poparcie dla przeprowadzania lustracji. Niemal dwie trzecie badanych (65%, o 7 punktów więcej niż przed dwoma laty) uważa, że osoby pełniące funkcje publiczne powinny składać oświadczenia dotyczące tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL.

Po okresie wyraźnego złagodzenia poglądów, dotyczących prawnej regulacji przerywania ciąży, opinie na ten temat ponownie się zaostrzyły. Ponad dwie piąte ankietowanych (44%, o 7 punktów więcej niż dwa lata temu) skłania się do stanowiska, że przerywanie ciąży powinno być zakazane. Prawną dopuszczalność aborcji popiera co czwarty Polak (25%, o 5 punktów mniej niż poprzednio).

Niezmienne pozostają społeczne opinie na temat roli Kościoła w państwie. Zdecydowana większość Polaków (84%) uważa, że Kościół powinien być oddzielony od państwa i nie powinien zajmować się polityką.

Stabilne są także poglądy na temat integracji europejskiej. Tak samo jak dwa lata temu 44% ankietowanych opowiada się za ściślejszą integracją państw członkowskich UE. Dążenie do zachowania przez Polskę daleko idącej niezależności w Unii popiera 29% respondentów.

Tabela 1

Pary przeciwstawnych stwierdzeń (skala 1–7)	Akceptacja poszczególnych stwierdzeń wśród ogółu badanych								
	VII 1995	VIII 1996	V 1997	V 1999	IX 2001	III 2003	IV–V 2005	IX–X 2007	VIII–IX 2009
	w procentach								
Polska powinna dążyć do jak najściślejszej integracji w ramach Unii Europejskiej (1+2+3)	-	-	-	-	-	-	28	44	44
Odpowiedź ambiwalentna (4)	-	-	-	-	-	-	16	15	19
Polska powinna dążyć do zachowania w Unii Europejskiej jak najdalej idącej niezależności (5+6+7)	-	-	-	-	-	-	40	30	29
Trudno powiedzieć	-	-	-	-	-	-	16	11	7
Należy prywatyzować powoli i tylko niektóre przedsiębiorstwa państwowe (1+2+3)	-	53	-	57	-	67	75	67	70
Odpowiedź ambiwalentna (4)	-	14	-	17	-	13	8	12	12
Należy prywatyzować szybko i jak największą liczbę państwowych przedsiębiorstw (5+6+7)	-	25	-	17	-	14	8	13	11
Trudno powiedzieć	-	8	-	9	-	6	9	8	7
Państwo powinno zapewnić obywatelom wysoki poziom świadczeń społecznych, takich jak opieka zdrowotna, szkolnictwo itp. (1+2+3)	74	74	75	81	90	81	85	83	86
Odpowiedź ambiwalentna (4)	12	11	10	9	4	8	6	8	7
Obywatele powinni dbać o zapewnienie sobie ochrony zdrowia, możliwości kształcenia dzieci itp. (5+6+7)	10	15	13	8	4	9	7	8	5
Trudno powiedzieć	4	1	1	2	2	2	2	1	1
Osoby dużo zarabiające powinny płacić wyższy procent podatku od swoich dochodów niż ci, którzy zarabiają mało (1+2+3)	-	-	72	-	76	-	73	67	71
Odpowiedź ambiwalentna (4)	-	-	8	-	6	-	7	7	7
Wszyscy, niezależnie od tego, ile zarabiają, powinni płacić jednakowy procent podatku od dochodów (5+6+7)	-	-	18	-	14	-	15	21	20
Trudno powiedzieć	-	-	2	-	4	-	5	5	2
Bezrobocie jest zawsze zjawiskiem szkodliwym i należy je bezwzględnie zwalczać (1+2+3)	-	-	-	70	72	73	75	66	71
Odpowiedź ambiwalentna (4)	-	-	-	8	5	6	5	8	9
Istnienie niewielkiego bezrobocia jest pożyteczne dla gospodarki (5+6+7)	-	-	-	19	20	20	18	23	18
Trudno powiedzieć	-	-	-	3	3	1	2	3	2

Tabela 1 (cd.)

Pary przeciwstawnych stwierdzeń (skala 1–7)	Akceptacja poszczególnych stwierdzeń wśród ogółu badanych								
	VII 1995	VIII 1996	V 1997	V 1999	IX 2001	III 2003	IV–V 2005	IX–X 2007	VIII–IX 2009
	w procentach								
Z przestępczością należy walczyć twardo, nawet jeśli miałoby to ograniczać prawa i swobody zwykłych obywateli (1+2+3)	41	-	-	64	-	56	49	41	54
Odpowiedź ambiwalentna (4)	12	-	-	7	-	9	8	10	11
Z przestępczością należy walczyć, ale tak, by nie ograniczać praw i swobód zwykłych obywateli (5+6+7)	44	-	-	27	-	33	41	47	33
Trudno powiedzieć	3	-	-	2	-	2	2	3	2
Osoby pełniące funkcje publiczne powinny składać oświadczenia dotyczące tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL (1+2+3)	-	-	-	-	-	-	-	58	65
Odpowiedź ambiwalentna (4)	-	-	-	-	-	-	-	9	10
Osoby pełniące funkcje publiczne nie powinny składać oświadczeń dotyczących tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL (5+6+7)	-	-	-	-	-	-	-	20	17
Trudno powiedzieć	-	-	-	-	-	-	-	13	8
Kościół powinien być od państwa oddzielony i nie powinien zajmować się polityką (1+2+3)	70	79	78	82	80	80	80	83	84
Odpowiedź ambiwalentna (4)	13	8	7	9	6	9	7	5	6
Kościół powinien mieć duży wpływ na sprawy państwa i jego politykę (5+6+7)	14	13	13	8	12	9	9	9	8
Trudno powiedzieć	4	1	2	2	3	2	4	3	2
Przerywanie ciąży powinno być dozwolone bez żadnych ograniczeń (1+2+3)	-	-	-	36	31	32	25	30	25
Odpowiedź ambiwalentna (4)	-	-	-	23	20	24	17	21	26
Przerywanie ciąży powinno być całkowicie zakazane (5+6+7)	-	-	-	33	36	34	47	37	44
Trudno powiedzieć	-	-	-	9	13	10	11	12	5

Tabela 2

Pary przeciwstawnych stwierdzeń	Wartości średnie na skali 1–7 wśród ogółu badanych	Odchylenie standardowe
(1) Polska powinna dążyć do jak najściślejszej integracji w ramach Unii Europejskiej	3,62	2,15
(7) Polska powinna dążyć do zachowania w Unii Europejskiej jak najdalej idącej niezależności		
(1) Należy prywatyzować powoli i tylko niektóre przedsiębiorstwa państwowe	2,30	1,79
(7) Należy prywatyzować szybko i jak największą liczbę państwowych przedsiębiorstw		
(1) Państwo powinno zapewnić obywatelom wysoki poziom świadczeń społecznych, takich jak opieka zdrowotna, szkolnictwo itp.	1,75	1,37
(7) Obywatele powinni dbać o zapewnienie sobie ochrony zdrowia, możliwości kształcenia dzieci itp.		
(1) Osoby dużo zarabiające powinny płacić wyższy procent podatku od swoich dochodów niż ci, którzy zarabiają mało	2,61	2,21
(7) Wszyscy, niezależnie od tego, ile zarabiają, powinni płacić jednakowy procent podatku od dochodów		
(1) Bezrobocie jest zawsze zjawiskiem szkodliwym i należy je bezwzględnie zwalczać	2,53	1,96
(7) Istnienie niewielkiego bezrobocia jest pożyteczne dla gospodarki		
(1) Z przestępczością należy walczyć twardo, nawet jeśli miałoby to ograniczać prawa i swobody zwykłych obywateli	3,43	2,34
(7) Z przestępczością należy walczyć, ale tak, by nie ograniczać praw i swobód zwykłych obywateli		
(1) Osoby pełniące funkcje publiczne powinny składać oświadczenia dotyczące tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL	2,60	2,11
(7) Osoby pełniące funkcje publiczne nie powinny składać oświadczeń dotyczących tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL		
(1) Kościół powinien być od państwa oddzielony i nie powinien zajmować się polityką	1,77	1,50
(7) Kościół powinien mieć duży wpływ na sprawy państwa i jego politykę		
(1) Przerywanie ciąży powinno być dozwolone bez żadnych ograniczeń	4,55	1,97
(7) Przerywanie ciąży powinno być całkowicie zakazane		

ZRÓŻNICOWANIE POGLĄDÓW W ELEKTORATACH GŁÓWNYCH PARTII POLITYCZNYCH

Opinie dotyczące niemal wszystkich kwestii poddanych ocenie badanych są w istotnym stopniu zróżnicowane w elektoratach głównych partii politycznych. Podobnie jak w latach ubiegłych największe rozbieżności widoczne są w kwestiach światopoglądowych i związanych z oceną przeszłości. Kontrowersje budzi zatem przede wszystkim sposób

prawnej regulacji aborcji. Istotne są także różnice zdań na temat zakresu dopuszczalnego wpływu Kościoła na sferę polityki oraz potrzeby przeprowadzania lustracji. Mimo tych różnic sympatycy wszystkich partii akceptują zasadę rozdziału Kościoła od państwa i opowiadają się za tym, aby osoby pełniące funkcje publiczne składały oświadczenia dotyczące współpracy ze służbami specjalnymi PRL.

Znaczące różnice zdań dotyczą kwestii, czy zwalczanie przestępczości może odbywać się kosztem redukcji praw i swobód obywatelskich. Niemniej jednak we wszystkich elektoratach dominuje obecnie przyzwolenie na ograniczenie swobód obywateli w walce z przestępczością.

Do kwestii budzących największe rozbieżności wśród sympatyków głównych partii politycznych w Polsce należy także rozwój integracji europejskiej.

Opinie elektoratów dotyczące pożądanego ładu społeczno-gospodarczego i rozumienia roli państwa są bardziej do siebie zbliżone. Mimo to można mówić o istotnych statystycznie różnicach poglądów między zdeklarowanymi wyborcami PO a sympatykami pozostałych ugrupowań w kwestii podatków, tempa prywatyzacji oraz pełnienia przez państwo funkcji opiekuńczych. Niezależnie od istotności tych różnic we wszystkich potencjalnych elektoratach przeważa przywiązanie do wizji państwa opiekuńczego, akceptacja progresywnej skali podatkowej oraz poparcie dla ograniczonego tempa i zakresu prywatyzacji.

CHARAKTERYSTYKA ELEKTORATÓW

Platforma Obywatelska. Elektorat tej partii wyróżnia się na tle zwolenników pozostałych ugrupowań stosunkowo najmniej etatystycznym podejściem do gospodarki i roli państwa. Mimo względnego liberalizmu w poglądach na gospodarkę i w myśleniu o zadaniach państwa zdecydowana większość sympatyków tej partii (78%) opowiada się za pełnieniem przez państwo funkcji opiekuńczych. Przekonanie, że to przede wszystkim sami obywatele powinni dbać o zapewnienie sobie opieki zdrowotnej, możliwości kształcenia itd., wyraża co dziesiąty z nich. Większość wyborców PO (62%) akceptuje progresywną skalę podatkową, choć zwolenników podatku liniowego jest wśród nich relatywnie dużo (29%). Ponad połowa sympatyków tej partii (58%) uważa, że należy prywatyzować powoli i tylko niektóre przedsiębiorstwa państwowe. Za prywatyzacją szybką i obejmującą możliwie największą liczbę państwowych przedsiębiorstw opowiada się nieco więcej niż co piąty z nich (22%). Zwolennicy PO w większości (58%) uważają bezrobocie za zjawisko

szkodliwe i wymagające bezwzględnego zwalczania. Akceptacja istnienia niewielkiego bezrobocia jest wśród nich tyko nieznacznie wyższa niż wśród zwolenników innych ugrupowań (29%).

Elektorat PO jest zdecydowanie bardziej proeuropejski niż wyborcy pozostałych ugrupowań. Możliwie ścisłą integrację państw członkowskich Unii Europejskiej postuluje 61% z nich.

Zwolennicy PO częściej niż sympatycy innych partii zwracają uwagę, że walka z przestępczością nie może usprawiedliwiać ograniczania swobód obywatelskich (39%). Niemniej jednak także wśród nich przeważa przyzwolenie na tego rodzaju praktyki (50%).

Opinie wyborców PO na temat lustracji układają się niemal podobnie jak w całym społeczeństwie – ponad dwie trzecie z nich (69%) uważa, że osoby pełniące funkcje publiczne powinny składać oświadczenia dotyczące tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL. Prawie co piąty zwolennik tej partii (19%) nie widzi takiej potrzeby.

Sympatycy PO nieco wyraźniej niż ogół badanych opowiadają się za rozdziałem Kościoła od państwa (90%). Ich poglądy na temat prawnej regulacji aborcji są nieco bardziej liberalne niż przeciętnie. Odsetek zwolenników legalizacji aborcji (31%) jest wśród nich zbliżony do odsetka osób popierających jej prawny zakaz (33%).

Z przeprowadzonych analiz[2] wynika, że chęci głosowania na PO w wyborach parlamentarnych sprzyja przede wszystkim poparcie dla pogłębiania integracji europejskiej, sprzeciw wobec angażowania się Kościoła w politykę, akceptacja przyspieszenia prywatyzacji państwowych przedsiębiorstw, a w dalszej kolejności także uznawanie odpowiedzialności obywateli za zapewnienie sobie takich świadczeń, jak: opieka zdrowotna, kształcenie dzieci itd., oraz liberalne stanowisko w kwestii prawnej regulacji przerywania ciąży.

Prawo i Sprawiedliwość. Zwolenników tej formacji łączą i odróżniają od sympatyków pozostałych ugrupowań przede wszystkim opinie w kwestiach ideologicznych, dotyczące miejsca Kościoła w życiu publicznym, prawnej regulacji aborcji oraz lustracji. Choć zdecydowana większość sympatyków PiS (70%) akceptuje zasadę rozdziału Kościoła od państwa, znacząco więcej niż w elektoratach innych partii jest wśród nich zwolenników angażowania się tej instytucji w sprawy państwa i jego politykę (20%). Wyborcy PiS zajmują

[2] Przeprowadzono analizę regresji logistycznej.

zdecydowanie bardziej restrykcyjne stanowisko niż elektoraty pozostałych ugrupowań w kwestii prawnej regulacji przerywania ciąży. Dwie trzecie z nich (66%) opowiada się za prawnym zakazem aborcji, a zaledwie 15% uważa, że przerywanie ciąży powinno być legalne. Sympatycy PiS wyraźnie częściej niż wyborcy innych ugrupowań są zdania, że osoby pełniące funkcje publiczne powinny składać oświadczenia dotyczące tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL (79%).

Kolejnym charakterystycznym rysem elektoratu PiS jest dystans wobec Unii Europejskiej i postulatu pogłębiania integracji europejskiej. Niemal połowa zwolenników tej partii (48%) uważa, że Polska powinna dążyć do zachowania możliwie daleko idącej niezależności w UE. Za ścisłą integracją opowiada się niespełna co trzeci z nich (30%).

Do niedawna znakiem firmowym PiS i jego zwolenników był postulat zaostrzenia walki z przestępczością. Obecnie nie można już powiedzieć, że sympatycy tego ugrupowania kładą szczególny, większy niż wyborcy innych parii, nacisk na problem bezpieczeństwa. Przy czym w ostatnich dwóch latach nie tyle zmieniły się poglądy zwolenników PiS, ile zaostrzyły się opinie w tej kwestii w elektoratach pozostałych ugrupowań i w całym społeczeństwie: wzrosło przyzwolenie na ograniczenie praw i swobód obywatelskich w walce z przestępczością. Stanowisko zdeklarowanych wyborców PiS w kwestii metod zwalczania przestępczości jest na tle sympatyków pozostałych ugrupowań umiarkowane: ograniczenie w tym celu swobód obywateli dopuszcza 55% z nich, a co trzeci (34%) nie wyraża na to zgody.

W kwestiach dotyczących ładu społeczno-gospodarczego i pojmowania roli państwa opinie sympatyków PiS są zbliżone do poglądów elektoratów SLD i PSL. Zdecydowana większość zwolenników tego ugrupowania oczekuje od państwa pełnienia funkcji opiekuńczych (88%), opowiada się za utrzymaniem progresywnej skali podatkowej (75%) oraz bezwzględnym zwalczaniem bezrobocia jako zjawiska szkodliwego (68%). Sympatycy PiS szczególnie często postulują ograniczenie tempa i zakresu prywatyzacji (84%).

Jak wskazują analizy[3], na poparcie dla PiS wpływa przede wszystkim dystans do pogłębiania integracji europejskiej, restrykcyjne podejście w kwestii prawnej regulacji aborcji, akceptacja zaangażowania Kościoła w politykę, niechęć do prywatyzacji oraz oczekiwanie od państwa pełnienia funkcji opiekuńczych. W mniejszym stopniu chęć głosowania na PiS uwarunkowana jest także poparciem dla lustracji.

---

[3] Zob. przypis 2.

Sojusz Lewicy Demokratycznej. Zwolenników tej partii wyróżniają spośród sympatyków pozostałych ugrupowań przede wszystkim opinie w kwestiach ideologicznych: miejsca Kościoła w życiu publicznym, prawnej regulacji aborcji oraz lustracji. Zdeklarowani wyborcy SLD silnie wyrażają sprzeciw wobec politycznego zaangażowania Kościoła – pogląd, że powinien on być oddzielony od państwa i nie powinien zajmować się polityką, jest przez nich powszechnie podzielany (93%). Sympatycy Sojuszu zajmują zdecydowanie najbardziej liberalne stanowisko w kwestii prawnej regulacji przerywania ciąży – niemal połowa z nich (48%) uważa, że aborcja powinna być legalna. Wyborcy SLD zdecydowanie rzadziej niż sympatycy pozostałych partii popierają lustrację. Niemniej jednak także i oni częściej są za jej przeprowadzaniem (55%) niż przeciw (33%).

Opinie zwolenników SLD na temat zwalczania przestępczości układają się dość podobnie jak w całym społeczeństwie i niemal tak samo jak w elektoracie PiS. Większość sympatyków SLD (59%) przychyla się do stanowiska, że walka z przestępczością może usprawiedliwiać ograniczenie swobód obywatelskich.

Poglądy zwolenników SLD na temat modelu ładu społeczno-gospodarczego i roli państwa są bliskie opiniom sympatyków PiS i PSL. Wyborcy SLD niemal powszechnie (91%) opowiadają się za rozbudowanymi funkcjami opiekuńczymi państwa. Ponad trzy czwarte z nich popiera ograniczenie tempa i zakresu prywatyzacji (77%) oraz utrzymanie progresywnej skali podatkowej (77%). Blisko dwie trzecie (65%) uważa, że bezrobocie jest zawsze zjawiskiem szkodliwym i wymaga bezwzględnego zwalczania.

Opinie zdeklarowanych wyborców SLD na temat integracji europejskiej sytuują ich po stronie zwolenników pogłębiania współpracy państw unijnych. Możliwie ścisłą integrację w ramach UE postuluje co drugi z nich (51%). Za zachowaniem w UE daleko idącej niezależności opowiada się co trzeci sympatyk SLD (33%).

Jak wynika z analiz[4], chęć oddania głosu na SLD wiąże się przede wszystkim z poparciem dla prawnej dopuszczalności aborcji oraz ze sprzeciwem wobec lustracji.

Polskie Stronnictwo Ludowe. Elektorat tego ugrupowania można określić jako najmniej wyrazisty spośród wszystkich analizowanych grup wyborców.

Wyobrażenia zwolenników PSL o zasadach porządku społeczno-gospodarczego i roli państwa są dość zbliżone do poglądów sympatyków PiS oraz SLD. Większość

[4] Patrz przypis 2.

zdeklarowanych wyborców PSL opowiada się za ograniczeniem tempa i zakresu prywatyzacji (73%), bezwzględnym zwalczaniem bezrobocia (73%) oraz utrzymaniem progresji w podatkach od dochodów osobistych (68%). Sympatycy ludowców szczególnie często podkreślają potrzebę pełnienia przez państwo funkcji opiekuńczych (95%).

Opinie sympatyków PSL na temat modelu integracji europejskiej są bardziej podzielone niż poglądy pozostałych elektoratów. Przeważająca część z nich (46%) popiera dążenie do możliwie ścisłej współpracy krajów należących do Wspólnoty, jednak dość liczna jest wśród nich grupa zwolenników utrzymania przez Polskę daleko idącej niezależności w UE (37%).

Poglądy elektoratu PSL na temat roli Kościoła w państwie układają się bardzo podobnie jak wśród ogółu badanych – ponad cztery piąte potencjalnych wyborców tej partii (83%) akceptuje zasadę rozdziału Kościoła od państwa.

W kwestii prawnej regulacji przerywania ciąży zwolennicy PSL zajmują na ogół konserwatywne stanowisko, opowiadając się wyraźnie częściej za jej prawnym zakazem (44%) niż dopuszczalnością (19%).

Opinie sympatyków PSL na temat lustracji nie odbiegają znacząco od przeciętnych: większość z nich (70%) dostrzega potrzebę składania przez osoby pełniące funkcje publiczne oświadczeń dotyczących współpracy ze służbami specjalnymi PRL.

Jedyną cechą, która wyróżnia zwolenników PSL spośród elektoratów pozostałych ugrupowań, jest stosunkowo małe przywiązanie do praw i swobód obywatelskich: na ich ograniczenie w celu skutecznej walki z przestępczością skłonnych byłoby się zgodzić 60% z nich. Tylko niewiele więcej niż co piąty (22%) wyraża odmienną opinię.

Jak wynika z analiz, deklaracjom poparcia dla PSL w wyborach parlamentarnych sprzyja oczekiwanie, że państwo będzie pełnić wobec obywateli funkcje opiekuńcze.

Tabela 3

Pary przeciwstawnych stwierdzeń (skala 1–7)	Akceptacja poszczególnych stwierdzeń w elektoratach			
	PO	PiS	SLD	PSL
	w procentach			
Polska powinna dążyć do jak najściślejszej integracji w ramach Unii Europejskiej (1+2+3)	61	30	51	46
Odpowiedź ambiwalentna (4)	20	18	15	16
Polska powinna dążyć do zachowania w Unii Europejskiej jak najdalej idącej niezależności (5+6+7)	18	48	33	37
Trudno powiedzieć	1	4	1	1
Należy prywatyzować powoli i tylko niektóre przedsiębiorstwa państwowe (1+2+3)	58	84	77	73
Odpowiedź ambiwalentna (4)	17	9	11	13
Należy prywatyzować szybko i jak największą liczbę państwowych przedsiębiorstw (5+6+7)	22	5	11	6
Trudno powiedzieć	3	2	1	8
Państwo powinno zapewnić obywatelom wysoki poziom świadczeń społecznych, takich jak opieka zdrowotna, szkolnictwo itp. (1+2+3)	78	88	91	95
Odpowiedź ambiwalentna (4)	12	9	4	3
Obywatele powinni dbać o zapewnienie sobie ochrony zdrowia, możliwości kształcenia dzieci itp. (5+6+7)	10	3	5	2
Trudno powiedzieć	0	0	0	0
Osoby dużo zarabiające powinny płacić wyższy procent podatku od swoich dochodów niż ci, którzy zarabiają mało (1+2+3)	62	75	77	68
Odpowiedź ambiwalentna (4)	8	6	3	8
Wszyscy, niezależnie od tego, ile zarabiają, powinni płacić jednakowy procent podatku od dochodów (5+6+7)	29	18	19	24
Trudno powiedzieć	1	1	1	0
Bezrobocie jest zawsze zjawiskiem szkodliwym i należy je bezwzględnie zwalczać (1+2+3)	58	68	65	73
Odpowiedź ambiwalentna (4)	12	8	12	3
Istnienie niewielkiego bezrobocia jest pożyteczne dla gospodarki (5+6+7)	29	23	23	24
Trudno powiedzieć	1	1	0	0

Tabela 3 (cd.)

Pary przeciwstawnych stwierdzeń (skala 1–7)	Akceptacja poszczególnych stwierdzeń w elektoratach			
	PO	PiS	SLD	PSL
	w procentach			
Z przestępczością należy walczyć twardo, nawet jeśli miałoby to ograniczać prawa i swobody zwykłych obywateli (1+2+3)	50	55	59	60
Odpowiedź ambiwalentna (4)	11	11	9	18
Z przestępczością należy walczyć, ale tak, by nie ograniczać praw i swobód zwykłych obywateli (5+6+7)	39	34	32	22
Trudno powiedzieć	0	0	0	0
Osoby pełniące funkcje publiczne powinny składać oświadczenia dotyczące tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL (1+2+3)	69	79	55	70
Odpowiedź ambiwalentna (4)	8	10	11	6
Osoby pełniące funkcje publiczne nie powinny składać oświadczeń dotyczących tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL (5+6+7)	19	8	33	14
Trudno powiedzieć	4	3	1	10
Kościół powinien być od państwa oddzielony i nie powinien zajmować się polityką (1+2+3)	90	70	93	83
Odpowiedź ambiwalentna (4)	5	9	3	5
Kościół powinien mieć duży wpływ na sprawy państwa i jego politykę (5+6+7)	4	20	4	11
Trudno powiedzieć	1	1	0	1
Przerywanie ciąży powinno być dozwolone bez żadnych ograniczeń (1+2+3)	31	15	48	19
Odpowiedź ambiwalentna (4)	34	15	25	32
Przerywanie ciąży powinno być całkowicie zakazane (5+6+7)	33	66	25	44
Trudno powiedzieć	2	4	2	5

Tabela 4

Pary przeciwstawnych stwierdzeń	PO	PiS	SLD	PSL
	wartości średnie na skali 1–7			
(1) Polska powinna dążyć do jak najściślejszej integracji w ramach Unii Europejskiej	2,95	4,55	3,61	3,56
(7) Polska powinna dążyć do zachowania w Unii Europejskiej jak najdalej idącej niezależności				
(1) Należy prywatyzować powoli i tylko niektóre przedsiębiorstwa państwowe	2,97	1,80	2,05	2,05
(7) Należy prywatyzować szybko i jak największą liczbę państwowych przedsiębiorstw				
(1) Państwo powinno zapewnić obywatelom wysoki poziom świadczeń społecznych, takich jak opieka zdrowotna, szkolnictwo itp.	2,24	1,64	1,73	1,49
(7) Obywatele powinni dbać o zapewnienie sobie ochrony zdrowia, możliwości kształcenia dzieci itp.				
(1) Osoby dużo zarabiające powinny płacić wyższy procent podatku od swoich dochodów niż ci, którzy zarabiają mało	3,21	2,39	2,50	2,78
(7) Wszyscy, niezależnie od tego, ile zarabiają, powinni płacić jednakowy procent podatku od dochodów				
(1) Bezrobocie jest zawsze zjawiskiem szkodliwym i należy je bezwzględnie zwalczać	3,25	2,69	2,79	2,68
(7) Istnienie niewielkiego bezrobocia jest pożyteczne dla gospodarki				
(1) Z przestępczością należy walczyć twardo, nawet jeśli miałoby to ograniczać prawa i swobody zwykłych obywateli	3,68	3,43	3,25	3,05
(7) Z przestępczością należy walczyć, ale tak, by nie ograniczać praw i swobód zwykłych obywateli				
(1) Osoby pełniące funkcje publiczne powinny składać oświadczenia dotyczące tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL	2,65	1,95	3,54	2,30
(7) Osoby pełniące funkcje publiczne nie powinny składać oświadczeń dotyczących tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL				
(1) Kościół powinien być od państwa oddzielony i nie powinien zajmować się polityką	1,54	2,63	1,47	1,95
(7) Kościół powinien mieć duży wpływ na sprawy państwa i jego politykę				
(1) Przerywanie ciąży powinno być dozwolone bez żadnych ograniczeń	4,12	5,36	3,45	4,82
(7) Przerywanie ciąży powinno być całkowicie zakazane				

CBOS

RYS. 1. **OPINIE POTENCJALNYCH ELEKTORATÓW POSZCZEGÓLNYCH PARTII. WARTOŚCI ŚREDNIE NA SKALI 1–7**

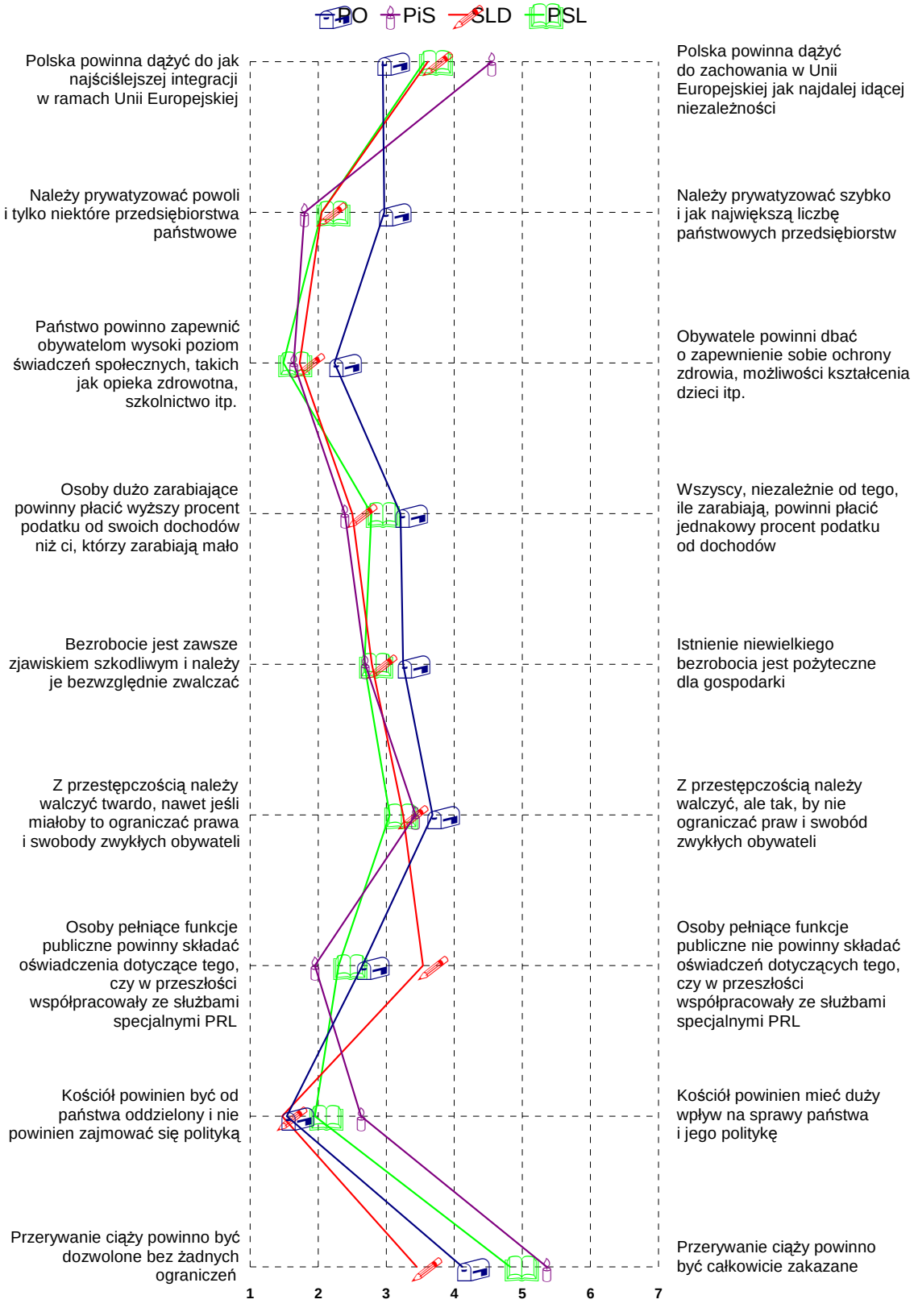

POTENCJALNE ELEKTORATY PARTYJNE NA OSIACH PODZIAŁÓW POLITYCZNYCH

Wyrażone na skali opinie elektoratów partyjnych posłużyły nam do wyodrębnienia – za pomocą analiz statystycznych[5] – trzech osi podziałów politycznych w Polsce. W wyznaczonej przez nie przestrzeni usytuowaliśmy badane elektoraty. Stworzony przez nas model jest jednym z możliwych i z natury rzeczy uproszczonym obrazem polskiej sceny politycznej – odtworzonym na podstawie podziałów jej widowni, nie zaś aktorów na niej występujących. Pozwala on w sposób syntetyczny przedstawić nie tylko pozycję elektoratów względem wyodrębnionych wymiarów, ale przede wszystkim względem siebie wzajemnie. Pierwsza i najważniejsza oś dzieląca elektoraty w syntetyczny sposób pokazuje oczekiwania elektoratów dotyczące ładu społeczno-gospodarczego i roli państwa. Jej krańce można opisać jako **etatyzm i liberalizm**. Na orientację etatystyczną składa się przywiązanie do modelu państwa opiekuńczego, postulowanie ograniczenia zakresu i tempa prywatyzacji, dezaprobata nawet niewielkiego bezrobocia oraz postawa egalitarna, wyrażająca się w akceptacji progresywnej skali podatkowej. Opcję liberalną wyznacza sceptycyzm wobec modelu państwa opiekuńczego, postawa proprywatyzacyjna, zgoda na istnienie niewielkiego bezrobocia oraz poparcie dla podatku liniowego.

Drugi wymiar dzielący elektoraty można ogólnie określić jako **aksjologiczno-kulturowy**. Odzwierciedla on w znacznej mierze rozumienie terminów „lewica" i „prawica" w naszym kraju i w dużym stopniu określa tożsamość prawicową i lewicową. Jeden z krańców osi można zatem opisać jako konserwatyzm kulturowy, współwystępujący z aprobatą idei rozrachunku z PRL-owską przeszłością. Tworzą go: sprzeciw wobec prawnej dopuszczalności aborcji, akceptacja wpływu Kościoła na sprawy państwa oraz poparcie dla lustracji. Drugi kraniec tego wymiaru można określić jako liberalizm światopoglądowy połączony z dążeniem do przekreślenia politycznej przeszłości. Jest on wyznaczony przez: liberalne stanowisko w sprawie prawnej regulacji aborcji, aprobatę rozdziału Kościoła od państwa oraz sprzeciw wobec lustracji.

Trzeci wymiar pokazuje stosunek elektoratów do integracji europejskiej i europejskich standardów państwa prawa. Skrajne punkty osi dzielącej elektoraty można w pewnym skrócie

[5] Przeprowadzono analizę czynnikową.

opisać jako **proeuropejskość *versus* dystans do Europy**. Z jednej strony jest to zatem akceptacja pogłębiania integracji europejskiej i poszanowanie praw i swobód obywatelskich, z drugiej zaś – przekonanie o potrzebie zachowania w UE jak największej niezależności oraz przyzwolenie na ograniczenie praw obywatelskich w walce z przestępczością. Powiązanie obu tych kwestii pokazuje, że integracja europejska rozumiana jest już nie tylko jako proces polegający na ujednoliceniu reguł funkcjonowania gospodarki, ale przede wszystkim jako przyjęcie i upowszechnianie pewnego modelu cywilizacyjno-kulturowego, obejmującego wspólne wartości i standardy prawne.

Ze względu na trudności z czytelnym przedstawieniem na płaszczyźnie trójwymiarowego modelu podziałów politycznych polskiego społeczeństwa, układ elektoratów prezentujemy na trzech odrębnych rysunkach, które uwzględniają każdorazowo po dwa opisane wyżej wymiary.

Układ elektoratów w wymiarze etatyzm – liberalizm gospodarczy jest bardzo klarowny. Trzy z czterech analizowanych elektoratów: PiS, SLD i PSL, zajmują niemal takie same pozycje na osi obrazującej myślenie o gospodarce i roli państwa. Oznacza to, że zwolennicy tych partii nie różnią się praktycznie w poglądach na ten temat i można je scharakteryzować jako nastawione etatystycznie. Po przeciwległej stronie znajdują się zdeklarowani wyborcy PO, wśród których jest stosunkowo największe poparcie dla rozwiązań liberalnych. Należy przy tym pamiętać, że choć sympatycy PO prezentują się na tle zwolenników pozostałych ugrupowań jako najbardziej liberalni w kwestiach gospodarczych, także wśród nich przeważa orientacja etatystyczna.

Rozkład elektoratów na osi liberalizm światopoglądowy – konserwatyzm jest najbardziej spolaryzowany. W wymiarze aksjologiczno-kulturowym najbardziej przeciwległe względem siebie pozycje zajmują zatem elektoraty SLD i PiS, przy czym w przypadku obu grup wyborców odległość od środka skali jest bardzo zbliżona. Zwolenników PiS-u można określić jako najbardziej konserwatywnych, natomiast wyborców SLD w zdecydowanie większym stopniu niż pozostałe elektoraty cechuje liberalizm światopoglądowy. Po stronie oznaczającej liberalizm światopoglądowy sytuuje się także elektorat PO. Z kolei wyborcom PSL bliższa jest opcja konserwatywna niż liberalna.

Usytuowanie elektoratów względem trzeciego z wymiarów, ilustrującego stosunek do integracji europejskiej i europejskich standardów cywilizacyjnych, pokazuje, że najbardziej proeuropejski elektorat ma PO. Na przeciwnym biegunie znajdują się zwolennicy PiS: najbardziej sceptyczni wobec rozwoju integracji europejskiej i jej skutków. Po tej samej

stronie co wyborcy PiS, choć bliżej środka osi, lokuje się elektorat SLD. Z kolei sympatycy PSL zajmują centralną pozycję na skali proeuropejskość – dystans do Europy.

Poniżej przedstawiamy usytuowanie elektoratów poszczególnych ugrupowań względem wymiarów wyznaczonych w analizie.

CBOS

RYS. 2a. **ELEKTORATY NAJWAŻNIEJSZYCH UGRUPOWAŃ NA OSIACH PODZIAŁÓW POLITYCZNYCH**

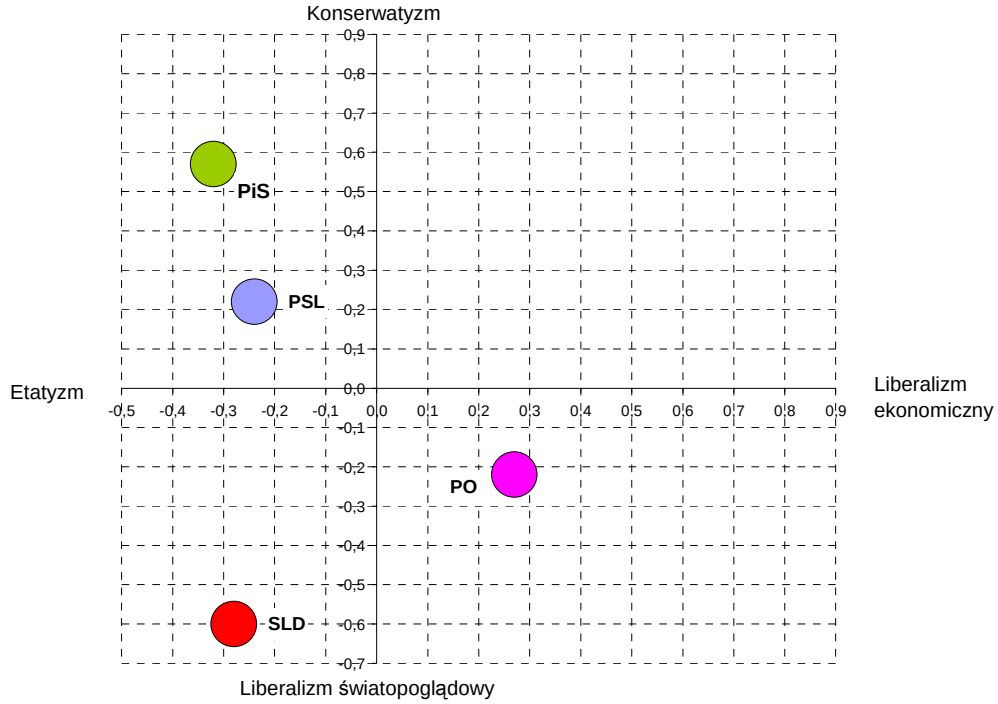

CBOS

RYS. 2b. **ELEKTORATY NAJWAŻNIEJSZYCH UGRUPOWAŃ NA OSIACH PODZIAŁÓW POLITYCZNYCH**

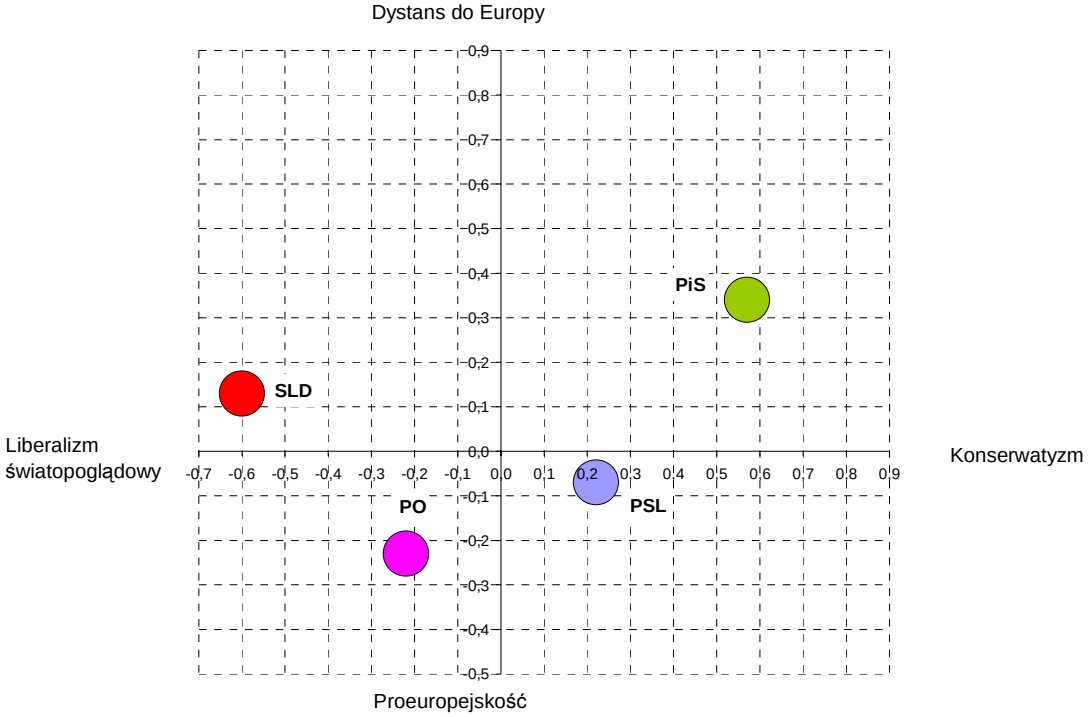

CBOS

RYS. 2c. **ELEKTORATY NAJWAŻNIEJSZYCH UGRUPOWAŃ NA OSIACH PODZIAŁÓW POLITYCZNYCH**

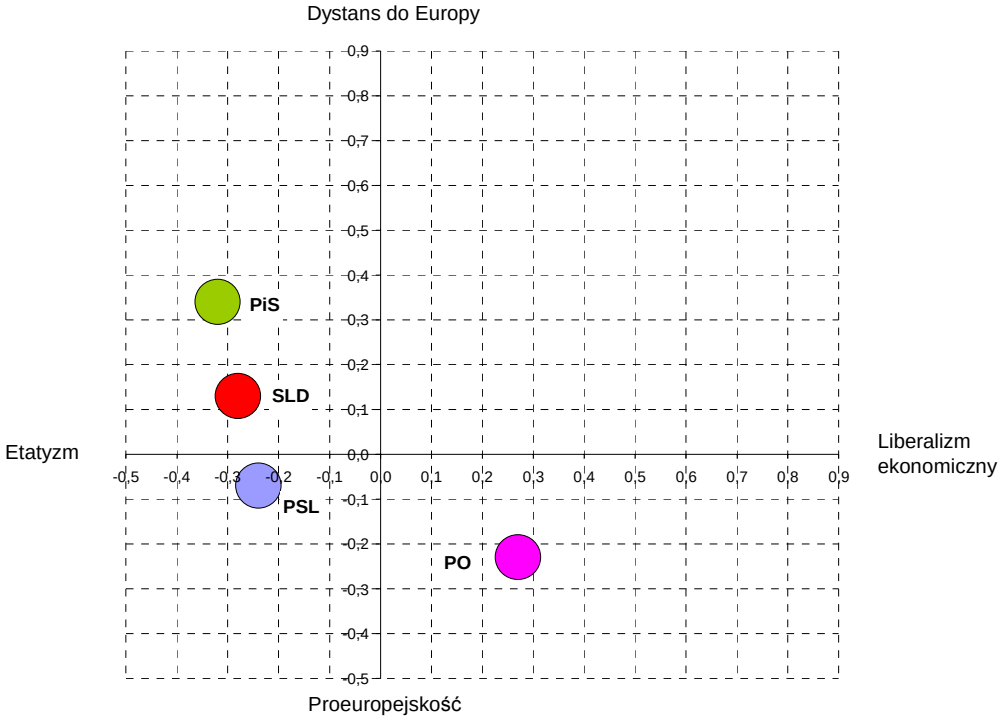

★

★ ★

Zmiana układu na scenie politycznej dokonana przed dwoma laty oraz osłabienie koniunktury gospodarczej w ostatnich miesiącach nie pozostały bez wpływu na społeczno-polityczne postawy Polaków. W ciągu ostatnich dwóch lat można mówić o wzroście rygoryzmu moralnego w polskim społeczeństwie. Bardzo wyraźnie nasiliło się przekonanie o potrzebie bezwzględnej walki z przestępczością, nawet kosztem ograniczenia praw i swobód obywatelskich. Zwiększyła się liczba zwolenników restrykcyjnych regulacji prawnych dotyczących przerywania ciąży. Więcej osób niż dwa lata temu opowiada się za przeprowadzeniem lustracji. Pogorszenie sytuacji ekonomicznej spowodowało natomiast nasilenie postaw etatystycznych. Za coraz bardziej palący problem uznawane jest zmniejszenie bezrobocia w kraju. Umocniło się przekonanie, że państwo powinno pełnić wobec obywateli funkcje opiekuńcze. Wzrosło poparcie dla ograniczenia skali i tempa prywatyzacji oraz utrzymania progresywnej skali podatkowej.

Usytuowanie elektoratów głównych partii politycznych wobec trzech wyłonionych w analizach osi, obrazujących podziały polityczne w Polsce, pokazuje znaczne podobieństwo wyobrażeń zwolenników poszczególnych ugrupowań o zasadach organizacji ładu społeczno-gospodarczego i roli państwa. Oczekiwania w tej mierze sympatyków PiS, SLD oraz PSL są niemal takie same i zakładają znaczącą rolę państwa w zapewnieniu obywatelom bezpieczeństwa ekonomicznego i socjalnego. Stosunkowo największym liberalizmem w myśleniu o gospodarce i funkcjach państwa wyróżniają się zwolennicy PO. Ze względu na orientacje aksjologiczno-kulturowe skrajne i opozycyjne wobec siebie pozycje zajmują natomiast konserwatywni zwolennicy PiS i liberalni wyborcy SLD. W myśleniu o integracji europejskiej, o jej cywilizacyjnych skutkach największe różnice notujemy między proeuropejsko nastawionymi zwolennikami PO i dystansującymi sie wobec Europy sympatykami PiS. Podsumowując można zatem powiedzieć, że Platforma Obywatelska grupuje elektorat o stosunkowo najbardziej liberalnych poglądach na gospodarkę, raczej liberalny światopoglądowo i proeuropejski. Prawo i Sprawiedliwość przyciąga wyborców nastawionych etatystycznie, konserwatywnych światopoglądowo i z rezerwą odnoszących się do pogłębiania procesów integracyjnych. Elektorat SLD można scharakteryzować jako

etatystyczny, wyraźnie liberalny światopoglądowo, raczej dystansujący się od pogłębiania integracji niż proeuropejski. Sympatycy Polskiego Stronnictwa Ludowego są nastawieni etatystycznie, raczej konserwatywni światopoglądowo, natomiast jeśli chodzi o stosunek do integracji europejskiej sytuują się blisko centrum.

Opracowała

Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1

		Przedstawię teraz Panu(i) po dwie przeciwne opinie w różnych sprawach. Proszę je uważnie przeczytać i zaznaczyć odpowiedzi na 7-stopniowej skali				Liczba osób
		1–3 Z przestępczością należy walczyć twardo, nawet jeśli miałoby to ograniczać prawa i swobody zwykłych obywateli	4 Opinia pośrednia	5–7 Z przestępczością należy walczyć, ale tak, by nie ograniczać praw i swobód zwykłych obywateli	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		54	11	33	2	2127
Płeć	Mężczyźni	54	12	33	1	970
	Kobiety	54	10	33	3	1157
Wiek	18-24 lata	42	14	44	0	255
	25-34	50	11	39	1	323
	35-44	55	9	35	2	310
	45-54	48	14	37	2	393
	55-64	57	10	32	1	395
	65 lat i więcej	66	9	20	5	451
Miejsce zamieszkania	Wieś	56	13	29	3	827
	Miasto do 20 tys.	59	10	28	3	266
	20-100 tys.	54	11	33	1	442
	101-500 tys.	46	9	43	2	366
	501 tys. i więcej mieszk.	50	9	40		226
Wykształcenie	Podstawowe	60	12	24	4	552
	Zasadnicze zawodowe	53	11	35	2	540
	Średnie	50	10	39	1	701
	Wyższe	52	13	34		334
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	54	13	34		192
	Średni personel, technicy	56	14	29	1	79
	Pracownicy adm.-biurowi	46	14	39	1	137
	Pracownicy usług	44	15	39	2	122
	Robotnicy wykwalifikowani	52	6	40	2	248
	Robotnicy niewykwalifik.	53	12	33	2	114
	Rolnicy	54	17	28	1	123
	Pracujący na własny rach.	51	12	36	1	81
Bierni zawodowo	Renciści	51	10	36	3	154
	Emeryci	64	8	24	4	533
	Uczniowie i studenci	35	14	50		127
	Bezrobotni	53	10	36	2	112
	Gospodynie domowe i inni	54	12	31	2	105
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	49	11	39	1	289
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	51	13	36		182
	sekt. pryw. poza rolnict.	49	12	38	1	437
	prywatnym gosp. rolnym	54	15	30	1	125
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	51	13	33	2	411
	501-750	55	11	31	3	318
	751-1000	57	11	30	1	413
	1001-1500	55	10	35	0	297
	Powyżej 1500 zł	53	11	37		237
Ocena własnych war. mater.	Złe	57	11	30	3	342
	Średnie	57	10	31	2	1005
	Dobre	49	12	38	1	780
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	61	12	24	4	119
	Raz w tygodniu	57	11	30	2	1073
	1-2 razy w miesiącu	55	10	35	1	338
	Kilka razy w roku	46	10	42	2	385
	W ogóle nie uczestniczy	47	12	39	2	212
Poglądy polityczne	Lewica	61	7	31		288
	Centrum	48	14	38	0	666
	Prawica	53	11	36	1	678
	Trudno powiedzieć	58	10	26	6	495

Tabela 2

		Przedstawię teraz Panu(i) po dwie przeciwne opinie w różnych sprawach. Proszę je uważnie przeczytać i zaznaczyć odpowiedzi na 7-stopniowej skali				Liczba osób
		1–3 Bezrobocie jest zawsze zjawiskiem szkodliwym i należy je bezwzględnie zwalczać	4 Opinia pośrednia	5–7 Istnienie niewielkiego bezrobocia jest pożyteczne dla gospodarki	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		71	9	18	2	2126
Płeć	Mężczyźni	67	9	23	1	969
	Kobiety	74	8	14	3	1157
Wiek	18-24 lata	70	12	16	2	255
	25-34	68	11	19	1	323
	35-44	73	8	18	1	310
	45-54	70	8	21	1	393
	55-64	70	8	21	1	394
	65 lat i więcej	73	7	14	6	451
Miejsce zamieszkania	Wieś	79	8	11	3	826
	Miasto do 20 tys.	76	10	11	3	266
	20-100 tys.	67	10	21	2	442
	101-500 tys.	68	6	25	2	366
	501 tys. i więcej mieszk.	49	13	37	1	226
Wykształcenie	Podstawowe	82	9	4	6	552
	Zasadnicze zawodowe	80	5	14	1	539
	Średnie	64	11	24	1	701
	Wyższe	53	10	36	1	334
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	54	10	35	1	192
	Średni personel, technicy	66	11	22	1	79
	Pracownicy adm.-biurowi	66	9	24	1	137
	Pracownicy usług	69	8	22	1	122
	Robotnicy wykwalifikowani	76	8	16		248
	Robotnicy niewykwalifik.	82	8	10		114
	Rolnicy	81	8	8	2	122
	Pracujący na własny rach.	52	15	33		81
Bierni zawodowo	Renciści	72	8	18	3	154
	Emeryci	73	7	15	5	533
	Uczniowie i studenci	65	16	17	2	127
	Bezrobotni	79	7	13	2	112
	Gospodynie domowe i inni	79	9	10	3	105
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	66	10	22	1	289
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	69	10	20		182
	sekt. pryw. poza rolnict.	64	10	26	0	437
	prywatnym gosp. rolnym	82	7	8	2	124
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	77	10	11	2	411
	501-750	79	7	11	3	318
	751-1000	71	8	19	2	413
	1001-1500	64	11	22	2	297
	Powyżej 1500 zł	55	10	34	1	237
Ocena własnych war. mater.	Złe	81	5	9	4	342
	Średnie	75	8	15	2	1004
	Dobre	62	11	26	2	780
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	78	4	13	4	119
	Raz w tygodniu	74	8	17	1	1073
	1-2 razy w miesiącu	72	10	16	2	337
	Kilka razy w roku	64	12	22	3	385
	W ogóle nie uczestniczy	63	8	26	4	212
Poglądy polityczne	Lewica	64	12	23	1	288
	Centrum	71	9	18	1	665
	Prawica	67	9	23	1	678
	Trudno powiedzieć	81	5	8	5	495

Tabela 3

		Przedstawię teraz Panu(i) po dwie przeciwne opinie w różnych sprawach. Proszę je uważnie przeczytać i zaznaczyć odpowiedzi na 7-stopniowej skali				Liczba osób
		1–3 Kościół powinien być od państwa oddzielony i nie powinien zajmować się polityką	4 Opinia pośrednia	6–7 Kościół powinien mieć duży wpływ na państwo i jego politykę	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		84	6	7	2	2126
Płeć	Mężczyźni	87	6	6	1	970
	Kobiety	82	7	8	3	1156
Wiek	18-24 lata	87	7	5	1	255
	25-34	87	7	5	1	323
	35-44	93	4	3	0	310
	45-54	90	5	5	0	392
	55-64	82	6	10	3	395
	65 lat i więcej	73	9	13	4	451
Miejsce zamieszkania	Wieś	82	7	8	2	826
	Miasto do 20 tys.	89	2	6	3	266
	20-100 tys.	85	7	7	1	442
	101-500 tys.	84	6	8	2	366
	501 tys. i więcej mieszk.	87	7	6	0	226
Wykształcenie	Podstawowe	75	8	12	5	551
	Zasadnicze zawodowe	88	5	6	1	540
	Średnie	88	5	6	1	701
	Wyższe	85	9	6		334
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	82	11	7		192
	Średni personel, technicy	99		1		79
	Pracownicy adm.-biurowi	91	4	3	1	137
	Pracownicy usług	91	3	5	1	122
	Robotnicy wykwalifikowani	91	5	4	0	248
	Robotnicy niewykwalifik.	87	4	5	4	114
	Rolnicy	81	7	10	2	123
	Pracujący na własny rach.	88	7	5		81
Bierni zawodowo	Renciści	79	6	11	3	154
	Emeryci	77	7	13	4	533
	Uczniowie i studenci	86	9	6		127
	Bezrobotni	90	6	3	1	111
	Gospodynie domowe i inni	85	7	7	2	105
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	90	5	4	1	289
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	90	4	4	2	182
	sekt. pryw. poza rolnict.	89	6	5	0	437
	prywatnym gosp. rolnym	84	6	7	2	125
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	81	7	9	3	411
	501-750	84	7	8	1	317
	751-1000	85	6	7	2	413
	1001-1500	89	5	6	0	297
	Powyżej 1500 zł	87	6	6	1	237
Ocena własnych war. mater.	Złe	78	7	12	4	341
	Średnie	85	6	7	1	1005
	Dobre	86	6	6	1	780
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	68	5	25	3	118
	Raz w tygodniu	81	8	9	2	1073
	1-2 razy w miesiącu	92	4	3	1	338
	Kilka razy w roku	91	5	3	1	385
	W ogóle nie uczestniczy	90	3	5	2	212
Poglądy polityczne	Lewica	94	2	3	0	288
	Centrum	89	6	5	0	666
	Prawica	77	9	13	1	678
	Trudno powiedzieć	83	5	6	6	494

Tabela 4

		Przedstawię teraz Panu(i) po dwie przeciwne opinie w różnych sprawach. Proszę je uważnie przeczytać i zaznaczyć odpowiedzi na 7-stopniowej skali				Liczba osób
		1–3 Osoby pełniące funkcje publiczne powinny składać oświadczenia dotyczące tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL	4 Opinia pośrednia	5–7 Osoby pełniące funkcje publiczne nie powinny składać oświadczeń dotyczących tego, czy w przeszłości współpracowały ze służbami specjalnymi PRL	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		65	10	17	8	2123
Płeć	Mężczyźni	67	9	18	5	968
	Kobiety	63	10	16	11	1155
Wiek	18-24 lata	56	15	19	10	254
	25-34	62	15	17	7	322
	35-44	72	9	16	4	310
	45-54	67	7	20	6	393
	55-64	70	7	15	8	395
	65 lat i więcej	62	8	17	12	449
Miejsce zamieszkania	Wieś	64	9	17	10	826
	Miasto do 20 tys.	60	12	20	8	265
	20-100 tys.	65	9	17	9	441
	101-500 tys.	65	12	18	5	365
	501 tys. i więcej mieszk.	74	6	17	3	226
Wykształcenie	Podstawowe	59	9	16	17	549
	Zasadnicze zawodowe	67	9	17	6	540
	Średnie	66	11	17	5	700
	Wyższe	69	8	20	3	334
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	68	6	22	3	192
	Średni personel, technicy	68	14	17	1	78
	Pracownicy adm.-biurowi	69	8	19	4	137
	Pracownicy usług	65	12	16	7	121
	Robotnicy wykwalifikowani	69	10	15	6	248
	Robotnicy niewykwalifik.	66	12	11	11	114
	Rolnicy	68	6	17	9	123
	Pracujący na własny rach.	59	14	23	4	81
Bierni zawodowo	Renciści	66	8	15	10	154
	Emeryci	65	8	16	11	532
	Uczniowie i studenci	60	17	17	6	126
	Bezrobotni	59	6	23	12	112
	Gospodynie domowe i inni	54	13	19	13	105
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	68	10	18	4	288
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	71	8	16	4	182
	sekt. pryw. poza rolnict.	63	11	18	8	437
	prywatnym gosp. rolnym	68	8	16	8	125
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	62	11	18	9	411
	501-750	64	10	17	9	317
	751-1000	66	10	16	8	412
	1001-1500	68	10	18	4	296
	Powyżej 1500 zł	62	8	25	5	237
Ocena własnych war. mater.	Złe	65	9	13	13	341
	Średnie	65	9	18	8	1005
	Dobre	65	10	19	6	777
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	76	4	10	9	117
	Raz w tygodniu	68	9	15	8	1072
	1-2 razy w miesiącu	62	12	19	7	338
	Kilka razy w roku	59	12	22	7	384
	W ogóle nie uczestniczy	60	8	24	8	212
Poglądy polityczne	Lewica	56	13	27	3	288
	Centrum	64	12	18	5	665
	Prawica	76	7	13	5	678
	Trudno powiedzieć	56	8	16	20	492

Tabela 5

		Przedstawię teraz Panu(i) po dwie przeciwne opinie w różnych sprawach. Proszę je uważnie przeczytać i zaznaczyć odpowiedzi na 7-stopniowej skali				Liczba osób
		1–3 Należy prywatyzować powoli i tylko niektóre przedsiębiorstwa państwowe	4	5–7 Należy prywatyzować szybko i jak największą liczbę państwowych przedsiębiorstw	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		70	12	11	7	2125
Płeć	Mężczyźni	70	12	13	5	970
	Kobiety	70	11	10	9	1155
Wiek	18-24 lata	56	20	19	5	255
	25-34	65	15	13	6	323
	35-44	72	11	13	3	310
	45-54	73	10	11	5	393
	55-64	77	8	8	6	395
	65 lat i więcej	70	9	8	14	449
Miejsce zamieszkania	Wieś	73	10	8	9	827
	Miasto do 20 tys.	69	11	11	8	265
	20-100 tys.	69	13	13	6	442
	101-500 tys.	67	15	13	4	366
	501 tys. i więcej mieszk.	68	11	18	3	225
Wykształcenie	Podstawowe	66	10	10	14	551
	Zasadnicze zawodowe	79	9	6	6	540
	Średnie	69	14	13	4	701
	Wyższe	64	15	19	2	333
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	60	15	23	2	192
	Średni personel, technicy	71	11	16	1	79
	Pracownicy adm.-biurowi	71	17	9	4	137
	Pracownicy usług	74	12	11	4	121
	Robotnicy wykwalifikowani	76	12	7	4	248
	Robotnicy niewykwalifik.	72	15	7	6	114
	Rolnicy	73	7	10	10	123
	Pracujący na własny rach.	67	12	17	4	81
Bierni zawodowo	Renciści	73	10	8	8	154
	Emeryci	73	8	8	11	532
	Uczniowie i studenci	53	22	21	4	127
	Bezrobotni	71	8	13	9	112
	Gospodynie domowe i inni	65	11	13	10	105
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	71	13	13	3	289
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	77	10	12	1	182
	sekt. pryw. poza rolnict.	67	15	14	4	437
	prywatnym gosp. rolnym	71	8	10	11	125
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	71	12	10	7	411
	501-750	72	13	7	8	317
	751-1000	72	11	11	6	413
	1001-1500	73	11	11	5	297
	Powyżej 1500 zł	62	13	21	5	237
Ocena własnych war. mater.	Złe	68	11	8	13	342
	Średnie	74	10	9	7	1005
	Dobre	65	14	16	5	778
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	77	6	4	13	118
	Raz w tygodniu	74	10	9	6	1072
	1-2 razy w miesiącu	64	14	15	7	338
	Kilka razy w roku	64	14	15	7	385
	W ogóle nie uczestniczy	63	16	14	8	212
Poglądy polityczne	Lewica	71	15	11	3	288
	Centrum	70	16	11	3	666
	Prawica	73	9	15	4	677
	Trudno powiedzieć	65	7	9	19	494

Tabela 6

		Przedstawię teraz Panu(i) po dwie przeciwne opinie w różnych sprawach. Proszę je uważnie przeczytać i zaznaczyć odpowiedzi na 7-stopniowej skali				Liczba osób
		1–3 Państwo powinno zapewnić obywatelom wysoki poziom świadczeń społecznych, takich jak opieka zdrowotna, szkolnictwo itp.	4 Opinia pośrednia	5–7 Obywatele powinni dbać o zapewnienie sobie ochrony zdrowia, możliwości kształcenia dzieci itp.	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		86	7	5	1	2126
Płeć	Mężczyźni	85	8	6	0	970
	Kobiety	87	7	5	2	1156
Wiek	18-24 lata	82	10	8	0	255
	25-34	85	6	8	0	323
	35-44	87	7	6		310
	45-54	89	6	4	1	393
	55-64	87	8	4	1	395
	65 lat i więcej	86	8	4	2	450
Miejsce zamieszkania	Wieś	89	6	4	2	827
	Miasto do 20 tys.	87	5	6	2	265
	20-100 tys.	89	6	5	0	442
	101-500 tys.	83	10	7	1	366
	501 tys. i więcej mieszk.	75	13	11	0	226
Wykształcenie	Podstawowe	89	4	4	3	551
	Zasadnicze zawodowe	92	5	2	0	540
	Średnie	84	10	6	0	701
	Wyższe	77	12	11	0	334
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	74	12	14		192
	Średni personel, technicy	84	8	8	1	79
	Pracownicy adm.-biurowi	85	9	4	1	137
	Pracownicy usług	91	6	3		121
	Robotnicy wykwalifikowani	92	5	3		248
	Robotnicy niewykwalifik.	88	8	2	3	114
	Rolnicy	89	7	3		123
	Pracujący na własny rach.	78	12	9	1	81
Bierni zawodowo	Renciści	92	5	3		154
	Emeryci	86	7	5	2	533
	Uczniowie i studenci	80	9	11		127
	Bezrobotni	89	6	3	2	112
	Gospodynie domowe i inni	93	1	5	1	105
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	83	10	7	1	289
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	87	7	6	1	182
	sekt. pryw. poza rolnict.	83	9	7	1	437
	prywatnym gosp. rolnym	89	9	2		125
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	90	6	3	1	411
	501-750	88	4	6	2	317
	751-1000	89	7	3	1	413
	1001-1500	88	6	6	0	297
	Powyżej 1500 zł	70	17	12	0	237
Ocena własnych war. mater.	Złe	90	4	3	3	342
	Średnie	88	7	4	1	1005
	Dobre	82	9	9	1	779
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	87	5	3	4	119
	Raz w tygodniu	88	6	5	1	1072
	1-2 razy w miesiącu	87	7	6	0	338
	Kilka razy w roku	83	10	6	2	385
	W ogóle nie uczestniczy	80	9	8	2	212
Poglądy polityczne	Lewica	85	9	6	1	288
	Centrum	87	8	5	1	666
	Prawica	84	8	7	0	678
	Trudno powiedzieć	89	5	4	2	494

Tabela 7

		Przedstawię teraz Panu(i) po dwie przeciwne opinie w różnych sprawach. Proszę je uważnie przeczytać i zaznaczyć odpowiedzi na 7-stopniowej skali				Liczba osób
		1–3 Osoby dużo zarabiające powinny płacić wyższy procent podatku od swoich dochodów niż ci, którzy zarabiają mało	4 Opinia pośrednia	5–7 Wszyscy, niezależnie od tego ile zarabiają, powinni płacić jednakowy procent podatku od dochodów	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		71	7	20	2	2126
Płeć	Mężczyźni	69	7	23	2	970
	Kobiety	73	7	18	3	1156
Wiek	18-24 lata	58	11	29	2	255
	25-34	63	10	28	0	323
	35-44	68	4	26	1	310
	45-54	72	6	19	3	393
	55-64	76	7	16	1	395
	65 lat i więcej	81	4	10	5	450
Miejsce zamieszkania	Wieś	77	6	15	3	827
	Miasto do 20 tys.	71	6	19	4	265
	20-100 tys.	71	7	20	2	442
	101-500 tys.	63	9	26	2	366
	501 tys. i więcej mieszk.	62	7	31	0	226
Wykształcenie	Podstawowe	78	6	11	5	551
	Zasadnicze zawodowe	77	6	16	2	540
	Średnie	68	7	24	1	701
	Wyższe	57	8	34	1	334
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	56	7	36	1	192
	Średni personel, technicy	71	5	24		79
	Pracownicy adm.-biurowi	69	8	20	2	137
	Pracownicy usług	66	8	26		121
	Robotnicy wykwalifikowani	74	9	15	2	248
	Robotnicy niewykwalifik.	70	6	18	6	114
	Rolnicy	74	7	17	2	123
	Pracujący na własny rach.	49	7	42	1	81
Bierni zawodowo	Renciści	77	5	14	5	154
	Emeryci	80	5	12	3	533
	Uczniowie i studenci	56	11	32	1	127
	Bezrobotni	71	8	19	2	112
	Gospodynie domowe i inni	75	6	17	2	105
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	69	7	24	1	289
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	73	7	20	1	182
	sekt. pryw. poza rolnict.	60	8	30	2	437
	prywatnym gosp. rolnym	74	8	17	2	125
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	77	6	15	2	411
	501-750	75	8	15	3	317
	751-1000	75	8	15	2	413
	1001-1500	73	6	19	2	297
	Powyżej 1500 zł	58	8	33	0	237
Ocena własnych war. mater.	Złe	80	5	12	4	342
	Średnie	74	7	17	2	1005
	Dobre	64	7	27	2	779
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	80	8	9	3	119
	Raz w tygodniu	75	5	18	2	1072
	1-2 razy w miesiącu	72	7	18	2	338
	Kilka razy w roku	62	9	27	2	385
	W ogóle nie uczestniczy	61	7	28	4	212
Poglądy polityczne	Lewica	73	6	21	1	288
	Centrum	71	9	19	1	666
	Prawica	68	6	25	1	678
	Trudno powiedzieć	74	5	14	6	494

Tabela 8

		Przedstawię teraz Panu(i) po dwie przeciwne opinie w różnych sprawach. Proszę je uważnie przeczytać i zaznaczyć odpowiedzi na 7-stopniowej skali				Liczba osób
		1–3 Przerywanie ciąży powinno być całkowicie zakazane	4 Opinia pośrednia	5–7 Przerywanie ciąży powinno być dozwolone bez żadnych ograniczeń	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		44	26	25	5	2120
Płeć	Mężczyźni	38	27	28	6	966
	Kobiety	49	25	22	4	1154
Wiek	18-24 lata	48	23	26	3	254
	25-34	39	29	29	3	323
	35-44	43	29	25	4	310
	45-54	37	30	27	5	392
	55-64	45	25	26	5	392
	65 lat i więcej	51	20	20	9	449
Miejsce zamieszkania	Wieś	51	23	20	6	826
	Miasto do 20 tys.	42	23	28	7	265
	20-100 tys.	43	26	26	5	440
	101-500 tys.	39	29	29	3	365
	501 tys. i więcej mieszk.	28	33	34	4	224
Wykształcenie	Podstawowe	55	19	19	8	551
	Zasadnicze zawodowe	39	28	27	6	538
	Średnie	40	27	29	4	697
	Wyższe	42	33	23	2	334
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	43	34	22	1	192
	Średni personel, technicy	33	37	27	4	79
	Pracownicy adm.-biurowi	38	31	28	2	137
	Pracownicy usług	40	22	36	3	120
	Robotnicy wykwalifikowani	37	29	30	5	246
	Robotnicy niewykwalifik.	32	26	32	9	114
	Rolnicy	50	23	22	5	123
	Pracujący na własny rach.	36	42	17	5	81
Bierni zawodowo	Renciści	46	27	21	6	154
	Emeryci	50	22	20	8	531
	Uczniowie i studenci	46	19	32	3	126
	Bezrobotni	49	21	27	4	112
	Gospodynie domowe i inni	53	19	25	3	105
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	38	34	25	4	288
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	36	30	30	3	181
	sekt. pryw. poza rolnict.	39	28	29	5	437
	prywatnym gosp. rolnym	44	26	25	5	124
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	50	25	21	4	411
	501-750	45	26	22	7	316
	751-1000	43	27	27	4	413
	1001-1500	40	27	30	4	296
	Powyżej 1500 zł	39	29	28	3	236
Ocena własnych war. mater.	Złe	48	21	21	9	342
	Średnie	44	26	25	5	1001
	Dobre	41	28	27	4	777
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	75	12	9	4	118
	Raz w tygodniu	52	25	18	5	1069
	1-2 razy w miesiącu	40	30	27	3	337
	Kilka razy w roku	26	31	36	7	384
	W ogóle nie uczestniczy	24	23	46	7	212
Poglądy polityczne	Lewica	31	26	40	2	288
	Centrum	39	33	25	3	664
	Prawica	53	23	21	4	676
	Trudno powiedzieć	45	21	23	12	492

Tabela 9

		Przedstawię teraz Panu(i) po dwie przeciwne opinie w różnych sprawach. Proszę je uważnie przeczytać i zaznaczyć odpowiedzi na 7-stopniowej skali				Liczba osób
		1–3 Polska powinna dążyć do jak najściślejszej integracji w ramach Unii Europejskiej	4 Opinia pośrednia	5–7 Polska powinna dążyć do zachowania w Unii Europejskiej jak najdalej idącej niezależności	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		44	19	29	7	2125
Płeć	Mężczyźni	48	19	30	3	969
	Kobiety	41	20	29	10	1156
Wiek	18-24 lata	58	20	20	2	255
	25-34	53	22	22	3	323
	35-44	50	19	29	2	310
	45-54	39	20	35	5	393
	55-64	39	20	34	7	394
	65 lat i więcej	36	16	32	17	450
Miejsce zamieszkania	Wieś	45	17	27	10	826
	Miasto do 20 tys.	46	15	33	6	265
	20-100 tys.	43	22	30	5	442
	101-500 tys.	46	20	31	4	366
	501 tys. i więcej mieszk.	42	26	29	3	226
Wykształcenie	Podstawowe	37	15	30	19	550
	Zasadnicze zawodowe	41	21	34	4	540
	Średnie	48	20	29	3	701
	Wyższe	54	22	23	1	334
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	54	20	26		192
	Średni personel, technicy	52	18	28	3	79
	Pracownicy adm.-biurowi	51	21	24	4	137
	Pracownicy usług	47	21	31	1	121
	Robotnicy wykwalifikowani	49	20	28	3	248
	Robotnicy niewykwalifik.	41	25	25	9	114
	Rolnicy	44	13	36	7	123
	Pracujący na własny rach.	42	28	28	1	81
Bierni zawodowo	Renciści	35	22	33	10	153
	Emeryci	36	17	32	14	533
	Uczniowie i studenci	59	18	23		127
	Bezrobotni	41	20	30	9	112
	Gospodynie domowe i inni	44	16	31	9	105
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	50	19	30	1	289
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	53	21	24	2	182
	sekt. pryw. poza rolnict.	48	24	26	3	437
	prywatnym gosp. rolnym	45	12	35	8	125
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	41	19	32	8	411
	501-750	44	17	29	9	316
	751-1000	45	19	27	8	413
	1001-1500	45	21	30	4	297
	Powyżej 1500 zł	49	21	29	1	237
Ocena własnych war. mater.	Złe	33	19	34	13	342
	Średnie	40	21	32	7	1004
	Dobre	55	17	24	4	779
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	35	18	36	11	119
	Raz w tygodniu	46	17	30	7	1072
	1-2 razy w miesiącu	44	21	28	7	338
	Kilka razy w roku	45	23	28	4	385
	W ogóle nie uczestniczy	44	21	28	7	211
Poglądy polityczne	Lewica	51	21	27	1	288
	Centrum	48	23	26	3	666
	Prawica	44	18	34	4	678
	Trudno powiedzieć	37	15	29	19	493